

Open ruimte

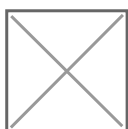
bekijk online versie: <https://indicatoren.omgeving.vlaanderen.be/indicatoren/open-ruimte>

Geografisch bereik	Temporeel bereik	Laatste update
Vlaanderen	2013-2022	24/01/2025

Open ruimte blijft afnemen

Vlaanderen behoort tot de regio's met het hoogste [ruimtebeslag](#) in Europa, waardoor open ruimte schaars is. Dit tekort aan open ruimte heeft aanzienlijke gevolgen, waaronder een verhoogd risico op overstromingen, verminderde waterinfiltratie en -berging, een daling van de CO₂-opslagcapaciteit door planten en bodem, en een verlies aan biodiversiteit. Het behoud van open ruimte is dan ook essentieel voor het waarborgen van een gezonde leefomgeving en het aanpakken van de klimaatuitdagingen. Daarom streeft de [strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen](#) ernaar om bijkomend ruimtebeslag tegen 2040 terug te dringen tot 0 ha.

Toch blijft de druk op de open ruimte in Vlaanderen groot. Tussen 2013 en 2022 daalde de totale oppervlakte aan open ruimte in Vlaanderen van 947 287 ha naar 930 940 ha, wat overeenkomt met een afname van 69,5% naar 68,3%. Dit is het gevolg van een brutoverlies van 26 609 ha aan open ruimte, waarvan slechts 10 262 ha werd gecompenseerd door nieuwe open ruimte. Het nettoverlies bedraagt daardoor 16 347 ha in minder dan tien jaar.



Snelheid van afname van open ruimte daalt

Tussen 2013 en 2022 is het nettoverlies aan open ruimte groter dan de toename van ruimtebeslag, met respectievelijk gemiddeld -5,0 ha per dag versus +4,6 ha per dag. De snelheid waarmee open ruimte verdwijnt, is de afgelopen jaren wel afgenomen. In de periodes 2013-2016 en 2016-2019 bedroeg de afname gemiddeld 5,7 ha per dag, goed voor ongeveer 6 000 ha per periode. Tussen 2019 en 2022 daalde deze snelheid tot 3,5 ha per dag, wat neerkomt op een totaal verlies van 4 000 ha. Deze vertraging kan deels worden toegeschreven aan een verminderde bouwactiviteit en lagere economische groei vanwege o.a. de coronacrisis, de gestegen energie-, grond- en materialenprijzen en de strengere wetgeving rond stikstofuitstoot (zie ook de [briefing Ruimtebeslag](#)).



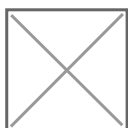
21% van de open ruimte ingenomen door huizen en tuinen

Van de 26 609 ha bruto verdwenen open ruimte werd een aanzienlijk deel ingenomen door huizen en tuinen, goed voor 21,4% (5 688 ha). Daarnaast werd 15,8% (4 215 ha) gebruikt voor overige bebouwde terreinen, zoals leegstaande panden en kerkgebouwen. 13,7% (3 652 ha) werd omgezet naar onbebouwde terreinen (pleinen, parkeerterreinen, braakliggende gronden ...). Industrie en landbouwgebouwen en -infrastructuur namen respectievelijk 11% en 9,7% in. Zo'n 10% (2 700 ha) van de verdwenen open ruimte behoort niet tot ruimtebeslag (grasland in landbouwgebruik, overige graslanden, akker, bos ...). Deze oppervlakte wordt niet langer als open ruimte gedefinieerd omdat ze onderdeel werd van een kern. Op het terrein is hier fysiek echter niets veranderd.

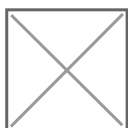


Open ruimte bestaat voor 70% uit landbouwgrond

In 2022 beslaat de totale oppervlakte aan open ruimte in Vlaanderen 930 940 ha, waarvan het grootste deel (69,5% oftewel 646 313 ha) bestaat uit akkers en graslanden in landbouwgebruik. Daarnaast neemt bos een aanzienlijk aandeel in, goed voor 16% (148 834 ha). Deze verdeling weerspiegelt de traditionele ruimtelijke structuur van Vlaanderen, waarbij landbouw en natuur een cruciale rol spelen in het behoud van open gebieden.



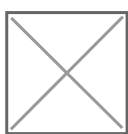
Tussen 2013 en 2022 heeft het landgebruik binnen de open ruimte in Vlaanderen belangrijke verschuivingen doorgemaakt. De oppervlakte aan akkerland nam sterk toe met 7 053 ha (+1,7%), terwijl graslanden in landbouwgebruik een aanzienlijk verlies kenden van 21 528 ha (-8,7%). Ook overige graslanden (-5 310 ha; -9,8%) en bos (-1 926 ha; -1,3%) zagen hun aandeel dalen. Tegelijkertijd groeiden wateroppervlakken (+3 319 ha), struikgewas (+3 005 ha) en moerasgebieden (+732 ha). In het geval van water gaat het om een verbeterde nauwkeurigheid van de gebruikte dataset t.o.v. 2013 i.p.v. om grote veranderingen op het terrein.



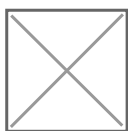


Grootste aandeel aan open ruimte in de Westhoek, grootste afname in het Waasland

Er zijn aanzienlijke regionale verschillen in het aandeel open ruimte. In 2022 heeft de Westhoek het grootste aandeel, met 83,5% van de oppervlakte (97 033 ha). Dit illustreert de landelijke en relatief onaangetaste aard van deze regio. Daarentegen behoren de regio's Zuid-West-Vlaanderen, Rivierenland en Antwerpen tot de gebieden met het laagste aandeel open ruimte, met respectievelijk 58,6% (26 341 ha), 58% (29 724 ha) en 54,6% (54 778 ha).



Hoewel de afname van open ruimte een algemeen fenomeen is in Vlaanderen, zijn er regionale verschillen in de mate van deze afname. Het Waasland kende tussen 2013 en 2022 de sterkste relatieve afname, met een daling van 2,1% (1 143 ha). Zijn meer verstedelijkt karakter draagt bij aan de druk op de open ruimte. Aan de andere kant bleef de afname in de Westhoek beperkt tot 0,8% (945 ha). Deze regio slaagt er dus het beste in om zijn open ruimte te behouden.



Aanvullende informatie

Definitie

Open ruimte omvat de gebieden die buiten de kernen gelegen zijn én niet door ruimtebeslag ingenomen worden (Ruimterapport 2018). De kernen worden volledig buiten beschouwing gelaten in de open ruimte. In de kernen bevinden zich soms percelen die tot op vandaag nog geen ruimtebeslag zijn, maar die mogelijk op termijn door de mens kunnen worden ingenomen of die een belangrijke rol spelen in de groenblauwe dooradering van deze kernen. De onbebouwde delen van parken, golfterreinen en overige recreatie (als vormen van landgebruik die wel tot het ruimtebeslag behoren) werden meegenomen als deel van de open ruimte.

Verantwoording

Minder open ruimte leidt onder meer tot een groter risico op overstromingen, minder waterinfiltratie en -berging, minder CO₂-opslag door planten en de bodem, en een verlies aan biodiversiteit. Het duurzaam omgaan met de open ruimte staat dan ook voorop om een gezonde leefomgeving te realiseren en de klimaatuitdagingen aan te gaan. Het vermijden van bijkomend verlies van open ruimte is een belangrijke maatregel om dit te realiseren.

Beleidscontext

De strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (BRV), zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 20 juli 2018, stelt dat “de bijkomende ruimte-inname van 6 ha/dag [...] stelselmatig zal dalen naar 0 in 2040 en ruimtelijke uitbreidingen op middellange termijn een uitzondering in de ruimtelijke ontwikkelingspraktijk vormen”. Dit betekent dus de facto dat de oppervlakte aan open ruimte vanaf 2040 niet meer afneemt.

Vanuit de Taskforce Bouwshift kwam de aanbeveling voor een systematische monitoring van landgebruik, ruimtebeslag en verharding om de voortgang van de bouwshift en de vordering richting ruimteneutraliteit te kunnen evalueren. In functie van het BRV worden de twee hoofdindicatoren, ruimtebeslag en verharding, best jaarlijks of tweejaarlijks gemeten.

Op 26 november 2021 keurde de Vlaamse Regering de vierde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling (VSDO) goed. Daaraan werden de duurzaamheidsdoelstellingen gekoppeld zoals omschreven in Vizier 2030, die op zich

een Vlaamse vertaling zijn van de duurzaamheidsdoelstellingen (SDG) van de Verenigde Naties. Hierin wordt gesteld dat de oppervlakte aan open ruimte tegen 2050 niet meer mag afnemen.

Doelen

Binnen de strategische visie van het BRV wordt gesteld dat de toename van het ruimtebeslag tegen 2040 naar nul moet herleid worden. Daarnaast wordt in de vierde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling (VSDO) gesteld dat de oppervlakte aan open ruimte tegen 2050 niet meer mag afnemen.

Gerelateerde documenten

- [Ruimterapport 2018](#)
- [Strategische visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen](#)
- [Vierde Vlaamse Strategie Duurzame Ontwikkeling](#)
- [Vizier 2030](#)

Databronnen

Om de indicator te berekenen wordt rechtstreeks gebruik gemaakt van de geografische datalaag 'open ruimte' van het Departement Omgeving. Deze geodatalaag wordt elke drie jaar opgemaakt en is nu beschikbaar voor 2013, 2016, 2019 en 2022. 'Open ruimte' is een afgeleid product van de geodatalaag 'landgebruik'.

Berekeningswijze

Om de open ruimte in kaart te brengen werden de kernen en het ruimtebeslag buiten de kernen uit het totale grondgebied van Vlaanderen verwijderd. Vervolgens werden de onbebouwde delen van de parken, golfterreinen en andere recreatieterreinen uit niveau 2 van het landgebruiksbestand die gesitueerd zijn buiten de kernen terug aan de open ruimte toegevoegd. De gedetailleerde methodiek staat beschreven in het technisch rapport 'Landgebruik en ruimtebeslag in Vlaanderen, toestand 2022'.

Datakwaliteit, methodekwaliteit en mogelijke verbeteringen

De onzekerheden en beperkingen worden beschreven in het rapport 'Landgebruik en ruimtebeslag in Vlaanderen, toestand 2022'.

Gerelateerde documenten

Landgebruik en ruimtebeslag in Vlaanderen, toestand 2022

Bovenliggende onderwerpen

Ruimte

Bodem